

Pre petnaest godina, baš nekako u letu 1956., zahvaljujući Ljubomiru Miciću, nedavno preminulom pesniku, došli su nam do ruku obični, neovereni prepisi nekolikih sudske akata iz sporova koje je Micić tada već godinama vodio sa stanarima kuće u Prote Mateje ulici broj 18 u Beogradu, u kojoj je stanovaao. Zajedno s prepisima tih dokumenata, Micić je poslao, na dve kućne stranice žute pelir-hartije, izvođe iz napisu koji su objavljeni u francuskoj štampi o njemu kao pesniku i pokretaču zenitizma (razume se, u prevodu), i jedan primerak svoga »misterija za bezbožne ljude čiste savesti«, koji je pod naslovom *Istočni greh* štampan u Zagrebu 1920., latinicom, u svega 250 primeraka. Izgleda da je Micić sličnu dokumentaciju razaslaо na više strana, hoteći da na taj način ponovo skrene pažnju na sebe isključivo zbog situacije koja je za njega tada bila više no nezavidna: živeo je u krajnjoj nemaštini, pritisnut mnogim nevoljama, bezdušno kinjen i proganjeno od svojih najbližih suseda.

I pored toga indirektnog upozorenja na svoj slučaj, Micić se nije obraćao široj javnosti. Niko, doduše, nije znao u kakvim okolnostima živi ovaj, nekada ekstravagantni pesnik, a iz razaslanih dokumenata samo se moglo videti da se godinama parniči i da Sud neke njegove postupke ne ocenjuje kao ponašanje uravnoteženog čoveka, i — ništa više. Zbog toga se, valjda, u ono vreme niko nije ni zainteresovao za njegovu situaciju. Sada, eto, priznajemo da ni mi nismo sasvim ozbiljno shvatili Micićevu pošiljkiju.

OVAKO JE, VALJDA, POČELO

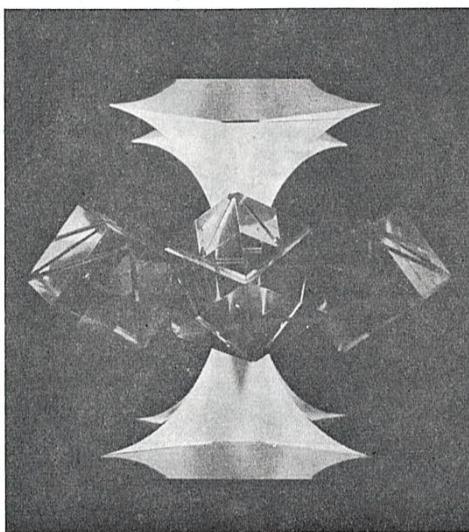
Iz prepisa jedne Micićeve zabeleške iz 1951., koja je bila priložena uz njegovu tužbu (ili žalbu) Sudu 1953. godine, čitamo i ovo: »Pored *ljudske pogani* (podvukova Micić) i ostalih gadosti koje skoro svakodnevno nalazim u svom sandučetu za pisma, jedne od prošlih godina, našao sam i ovo pismeno priznanje u otadžbini, izvesnih članova kućnog saveta, kao neku diplomu: **HONORIS KAUZA:** »najveći crnoberzijancu i špekulantu kad te samo uvatim negde u miraku i tvoju matoru buljavu ženturaču što baje u karte imam spisak iz svih komisionih radnje koliko si pazari lenštino jedna i stoko iz Jastreba. Znamo se ko si ti idiot i propali legionar iz Afrika. Majku ti tvoju lenštino špekulantska.«

Ovo primitivno, nepismeno, surovo i neljudski intonirano pismo treba objasniti. Micićeva žena Anuška, umrla 1961., bila je verni životni saputnik (i saputnik) ostreljaka i napuštenog pesnika, i odani poklonik zenitizma. »Crnoberzijanstvo« Micićevo sastojalo se u ovome: znajući da je u nevolji, bez sredstava za život, njegovi prijatelji iz inostranstva slali su mu pomoć u kafi i nekim začinima koje je on raspravljao da bi se mogao nekako prehraniti. Na žalost, i o tome je šira javnost saznaла tek posle njegove smrti. Veliko je pitanje da li je on za života nekome uopšte o tome pričao...

Iz neoverenog prepisa rešenja Trećeg sreskog suda za grad Beograd (K-br. 988/53) vidi se da je Sud 20. jula 1954. godine odlučio »da se optuženi Micić Ljubomir, književnik iz Beograda, ul. Prote Mateje br. 18 uputi na neuropsihijatrijski pregled radi utvrđivanja stanja njegovog duševnog zdravlja«. U obrazloženju rešenja navodi se da je Micić na pretresu odbio da usmeno izloži svoju odbranu, zamolivši Sud da pročita napisani tekst svoje odbrane, otkucan na 18 stranica. Sud je, međutim, našao da se »u tom podnesku (koji je ukoričen u vidu knjige) nalaze stvari koje nisu neposredno od važnosti i interesa po donošenje pravilne odluke«, pa je primetio optuženom da bi čitanje pismene odbrane predstavljaо oduzimanje vremena«.

LUKA DOTLIC

SPOROVI LJUBOMIRA MICIĆA

IZVODI IZ JEDNOG SUDSKOG REŠENJA

Iz prepisa toga rešenja saznajemo da je Micić dva dana pre pretresa podneo Sudu još jedan podnesak, napisan na 37 stranica, takođe ukoričen u vidu knjige. Na prvoj strani toga podneska, između ostalog, piše: »Možda živim u zabludi, možda uobražavam, ali ostajem nepopravan u svom uverenju da služeći istini služim i pravdi. A ako bi na toj dužnosti naprason i umro, što*) usled izvesnih pojava koje su u vezi sa ovim sporom a naročito sa okolnostima van suda, ja istom ostavljam i sledeći začet: moralne ubice sa predumišljajem nalaže se među mojim tužiocima...«

Iz obrazloženja sudskega rešenja prepisujemo i ovo: »U podnesku *Umeto odbrane, moji odgovori i objašnjenja* kao moto stoji — »TEŠKO MENI BEZ MENE« — a da je... moje su živce kao i živce moje žene razvlačili do nemogućih razmera, a to bi se moglo izmeriti jedino dužinom od Kalemegdana preko Okeana«.

Sud je na kraju konstatovao da je »na današnjem pretresu optuženi izjavio da je već više godina, i to od kako stanuje u istoj zgradi sa tužiocem B...čem (puno prezime tužioca ne saopštavamo! L. D.) ne prestano vređan i proganjao kao zver od strane tužioca i njegove žene i nekolicine stanara iste kuće, te je usled toga njegovo zdravstveno i psihičko stanje pogoršano...« — »Držanje optuženog na pretresu — utvrđuje dalje Sud — i pored opomene suda upadao je u reč protivnoj stranci, sudiji, svome zastupniku i branioncu, — ukazuje sudu da optuženi, kako je i sám naveo, nije u dobrom stanju nerava. — Na osnovu svega izloženog sud je posumnjao da optuženi boluje od duševne bolesti (kurziv moj, L. D.) koja isključuje ili smanjuje njegovu uračunljivost, pa je u smislu čl. 246 st. 1 ZKP odlučio kao u dispozitivu rešenja«.

A odlučio je, kao što smo već napred citirali, da se Ljubomir Micić »uputi na neuropsihijatrijski pregled radi utvrđivanja stanja njegovog duševnog zdravlja«.

To je i učinjeno 28. jula 1954. godine. Toga dana je dopisom traženo od Neuropsihijatrijske klinike Medicinskog fakulteta u Beogradu da pregleda Ljubomira Micića i dostavi Sudu »svój nalaz i mišljenje o stanju duševnog zdravlja optuženog, kao i o uračunljivosti istog, i to kako u vreme izvršenja dela tako i sada...« — Uz dopis, Klinici su poslati i »predmeti njegovih krvica na upotrebu — zdrženi spisi K-988/53, K-2622/53, K-2240/53, K-2238/53, K-2239/53, K-2236/53, K-1500/53, K-1687/53,« sa dva učinkovita podneska optuženog.

To je sve što u ovom trenutku znamo o Micićevim sporovima.

JEDNA OD MOGUĆIH REKONSTRUKCIJA

Ako se pažljivo razmotre podaci iz korišćenoga prepisa sudskega rešenja, odmah će neke stvari donekle biti jasne. Prvo, protiv Micića je 1953. godine podneseno više tužbi, i sve su one, izgleda, bile krivične prirode! I, drugo, združivanje tih predmeta u jedan ukazuje na više mogućih pretpostavki: da se u svima slučajevima kao tužilac protiv Micića pojavljuje isto lice, i da je do tužbi dolazio iz istih razloga odnosno istih ili sličnih sticanja okolnosti.

U sudsakom rešenju K-br. 988/53, ako se prepis može smatrati tačnim, navodi se da je 20. jula 1954. održan pretres »u krivičnom predmetu protiv optuženog Micić Ljubomira«, a navodi se i prezime tužioca koji smo mi označili sa B...č. Međutim, deo teksta iz obrazloženja sudskega rešenja namerno nismo dosad koristili, nego smo ostavili da ga upotrebimo upravo ovdje, na ovome mestu. Naime, Micić je, prema navodu Suda, u svome podnesku *Umeto odbrane, moji odgovori i objašnjenja* doslovno napisao i ovo: »pretumbavala je nameštaj, vukla stolice po patosu... ona se mašila i avana, pa je tucala, tucala... ubedjen sam da je u svom patološkom umišljanju zamišljala kako i naše glave tuca«. I ovaj izvod iz Micićevog teksta iskoristio je Sud da još jednim razlogom potkrepi svoje rešenje o njegovom upućivanju na neuropsihijatrijski pregled.

Sada smo, najzad, u stanju da kao kroz odškrinuta vrata, polazeći, razume se, od nekih pretpostavki, utvrdimo sledeće:

Micić je, očevidno, sa tužiocem B...čem i njegovom ženom, a i sa nekim drugim stanarima zgrade u ulici Prote Mateje broj 18 u Beogradu, bio u teškoj zavadi. Šta je mogao biti razlog tim sukobima, zasada se može samo nagaditi: da li samo susedska netrpeljivost, ona već poslovična njihova uzajamna netolerantnost, preuveličavanje svakodnevnih postupaka jednih ili drugih, slučajno ili namerno uznemiravanje suseda pravljjenjem buke i galame koja dopire i do susednog stana, permanentno »teranje inata« i uzajamno pravljenje raznih sitnih pakosti, ili nešto drugo — teško je znati bez uvida u sva sudska dokumenta čije smo brojeve napred naveli. Sukob se razbuktao do razmora koje su isključivale svaku trpežljivost i sporazum. Iz tih odnosa začela se protiv nesrećnog pesnika prava hajka: Sudu je protiv njega stizala tužba za tužbom; samo u 1953. godini osam tužbenih podnesaka, koji su svi okvalifikovani kao krivični predmet! Treba li na osnovu toga shvatiti da je između privatnog tužioca i Micića bilo i težih razračunavanja, krupnih uvreda i kleveta? Znači li to da je Micić u očajanju i jarosti, iznerviran i do bezumlja ozlođen, činio i postupke koji su, prema pravilima o građanskom ponašanju, teže kažnjivi? Da nije možda tužilac neistinito iznosio o Miciću i neke stvari koje se sudske progone kao krivična dela? Ništa o svemu tome zaista ne znamo, i ne možemo dati odgovor ni na jedno od ovih pitanja.

Znamo, međutim, da su Miciću činjene gadne pakosti već 1951. godine, i da od tada nisu prestajale. Kako je on na to re-

agovao — može se zasada samo nagađati. Pri tom ne treba smetnuti s umu da je Micić i mimo svega tišta nepravda koja mu se i nehotice činila: bio je zaboravljen, nepriznat, malteno odbačen, prepusten samom sebi; uz to bez ikakvih sredstava za život. Od ranije o njemu znamo da je bio snažna, borbena ličnost, uporan do tvrdoglavnosti, ekscentričan do osobenjaštva. Nešvaćen u kući u kojoj je stanovao, shvatan suviše ozbiljno i kada za to nije bilo pravih razloga — primitivizam, pakost, zloba i mržnja njegovih najbližih suseda našli su u Micićevoj prirodi sigurnu metu za svoja iživiljavanja. Sve dok nije „pukla tika“, a tada je došlo do sporova koji su svoj epilog morali imati na Sudu.

Eto, čitali smo: Micić se žalio da B...čeva žena u svome stanu, koji se nalazio do pesnikovog ili, možda, iznad njegovog stanu, »pretumbava nameštaj, vuče stolice po patosu, tuca u avan, tuca, tuca« — i bio je ubedjen da ona to čini, jedino da mu napakosti. Šta je u svojim tužbama protiv Micića navodio B...č — ne znamo.

Da rezimiramo. Rešenje Suda da se Micić pošalje na neuropsihijatrijski pregled zasniva se na ovim razlozima:

— što je Micić odbio da se na pretresu usmeno brani, i što je tražio da svoju napisanu odbranu pročita;

— što je dva dana pre pretresa već bio podneo Sudu jedan podnesak, napisan na 37 stranica, u kojem detaljno objašnjava svoj slučaj;

— što se u oba podneska nalaze i tekstovi koje je Sud u obrazloženju svoga rešenja citirao, a koje smo i mi u ovome članku navele;

— što je, kako Sud tvrdi, i sâm Micić izjavio da je zbog višegodišnjeg maltretiranja od strane privatnog tužioca i ostalih stanara »njegovo zdravstveno i psihičko stanje pogoršano«;

— što se na pretresu nije mogao da uždrži, nego je »upadao u reč protivnoj stranci, sudiji, svome zastupniku i branici«.

Kakav nesporazum! Sve to moglo bi kvalifikovati Micića kao ozlojedjenog i očajnog čoveka, pa i kao nervoznog i prgavog (razloži što je bio takav naslućuju se), ali ne i kao slučaj za neuropsihijatrijsko posmatranje.

Evo šta kaže Micić o tim razlozima u fuznoti koju je dopisao na kraju svoga prepisa sudskega rešenja: »Sve je ovo neukusna i zlonamerna izmišljotina. Uostalom, optuženi nikad nije rekao što mu se podmeće, već naprotiv reče: MOJI SU ŽIVCI OD GVOŽĐA A MOJA VOLJA OD ČELIKA!... A vrhunac nepodobnosti... leži u činenici što je srpska narodna poslovica TEŠKO MENI BEZ MENE — poslužila... kao osnov sumnji — »da optuženi boluje od duševne bolesti!...«

Ne znamo kako su Micićevi sporovi završeni; nije nam poznato ništa više sem ovoga što smo dosad saopštili. Znamo, međutim, kako je Micić završio: umro je 14. juna 1971., u 76-toj godini, u Domu staraca u Kaćarevu, kod Pančeva, u najvećoj bedi. Tek tri dana kasnije objavljen je u jednom listu, na dva stupca, ovaj posmrtni oglas: »Umro je LJUBOMIR MICIĆ srpski pesnik i tvorac zenitizma. Sahrana će se obaviti 17. VI 1971. u 14,30 časova iz kapele na Novom groblju. Oglas nije niko potpisao. Sahrana je obavljena toga dana u »stilu« pojkovnika života iz njegovih poslednjih godina: sa veoma malo prisutnih, puko sirotinskih.

I tu bi priča o Ljubomiru Miciću mogla biti završena.

USAMLIJENI PESNIK — OSOBENJAK

Ali ne! — treba još nešto reći o tome originalnom, zanimljivom i osobrenom čoveku, osobenjaku — ako hoćete, jer je on i to svakako bio.

U svome misteriju *Istočni greh*, čiji je naslov na primerku koji imamo u rukama plavom olovkom ispravio na *Prvi greh*, on peva:

JA PEVAM TEBE
JA PEVAM SEBE
JA PEVAM STRASTI
I SVIH STRASTI STRAST
I SVIH STRASTI BOL
JA SVEMU PEVAM
MENI NIKO ZAPEVATI NEMA.
U DUŠI DUBOKO PLACE SAMOČA
A DUŠA JE MOJA VATRENA ČEŽNJA
LJUBAVI.

Ove stihove izgovara Eva u spomenutoj dramskoj poemi Ljubomira Micića, a kroz njih kao da se naslućuje i tragičan pesnikov kraj. A pre toga —

U CRN SAN CU UTONUTI I OSTATI
VEĆNO SAM
DA PRKOSIM SVIMA BOGOVIMA...
...O SAMOCO GLADNA STRVINO!...

uzvikuje već na početku misterija Adam, i ovi stihovi takođe zvuče stravično proročki. Upravo onako kako je zaboravljeni i bespomoćni Ljubomir Micić i završio.

Nemamo nameru da ovde prikazujemo misterij pesnika koji je, kao što je ovih dana već rečeno u javnosti, u svoje vreme ponudio »dekadentnoj Evropi« da prihvati sopstveni spas od »primitivne snage balkanskog baraborenija, s jedne strane, i elana nove revolucionarne Rusije, sa drugue«. Iscrpniji prikaz, poređ *Istočnog greha*, zaslizuju i njegove zbirke pesama *Ritmi mojih slutnja* i *Spas duše*, a ne manje i njegovi romani objavljeni u Parizu, na francuskom: *Napred u barbarstvo*, *Zeniton*, *Ljubavnik Fata Morgane*, *Posle Sarajeva*, *Barbarogenije-decivilizator*, i drugi. Časopis *Zenit*, koji je Micić pokrenuo početkom 1921. godine, zanimljiv je izvor za mnoga razmatraњa: pre svega, radi definitivnog utvrđivanja umetničko-idejne suštine i ciljeva zenitizma kakо pokreta i pravca, i njegovog места u našem i evropskom kulturno-umetničkom životu dvadesetih godina ovoga veka.

Čovek njegova temperamenta i zanesenjaštva nije mogao ne biti i osobenjak u kompleksnijem smislu reči, što se, između ostalog, ogleda i u nevažnim stvarima, bar nako nevažnim. On je, tako, svoj misterij *Istočni greh*, napisan u nerimovanim, slobodnim stihovima, nejednake dužine, u celine stampao verzalom (samo su deskripcije, odnosno indikacije odštampane običnim slogom), a stihovi su, jedan ispod drugog, besprekorno simetrično raspoređeni, tako da imaju i svoje vizuelno dejstvo. Prepis sudske akata koji su bili predmet našeg razmatranja, sâm je prepisao — na originalan način. Pošto su sudska akta koja su mu uručena bila otkucana mašinom sa latiničkim slovima, a on prepisje izradio na mašini — cirilici, Micić je prilikom prepisa doslovno preukucavao svako slovo koje se lazilo otkucano latinicom u originalnom aktu, pa je tako za ciriličko љ dobio лj za њ, za б — дј, i tako dalje. (Na primer: »доставите овоме сада свој налај и мишленje о стапњу душевног заравala оптуженог, као и о урачунљивosti истог и то како у време извршења дела тако и сада...«; jedno prezime ispisuje sa »Дјурђевић«).

IZ POSLANIH IZVODA IZ ŠTAMPE

Na kraju objavljujemo i izvode koje je Micić priložio ostalim dokumentima navodeći da su iz francuske štampe. Citiramo ih doslovno:

Klod Deni, u pariskom večernjem listu L'Soar: »G. Micić je pesnik van zakona u Jugoslaviji. Izbeglica u Francuskoj, on nam donosi danak svoga genija...«

L'Entranižan: »G. Micić, pronalazač zenitizma i pesnik van zakona u Jugoslaviji,

ji, nudi prastaroj Evropi svoje pilule varvarstva.«

»L'Kotidijen«: »Ovaj pisac, kao i Pol Leo, ceni svoga psa kao najhumanije biće. To je pesnik i prorok koji, kao svojevremini izraelski nabi, izražava svoju bol u tamnici savremenog društva.«

Ernst Gober u istom listu, povodom »Zenitona«: »G. Micić, iako stranac, piše francuski. Pisac je Srbin, i bio je progonjen od vlasti u svojoj otadžbini. Taj izgnanik nas voli. On ima neobičan talenat i pokušava da stvari sintezu pesnika u savremenom društvu. On je zanosan i ima jednu vrstu zajedljivog i varvarskog lirizma. — G. Micić nije makar ko!...«

»Pari-Soar«: »Ljubomir Micić, srpski pesnik i francuski književnik, osnovao je u Beogradu 1920. godine zenitistički pokret, koji je imao odjek u Nemačkoj, u Rusiji, i najzad u Francuskoj — pokret iako izrazito balkanskih karaktera, on je svakako jedan od najznačajnijih fenomena naše epohe. — »Uvek žigosan i uvek proganj, neobična je sudbina srpskog pesnika i francuskog književnika Ljubomira Micića« (Roz Vajan).

Francuski pesnik Maks Žakob, u pismu Miciću: »I ja sam vrlo malo civilizovan, ali dovoljno pesnik da mogu osetiti veliku lepotu Vaše knjige.«

Sarl Omesa u listu »La Liberte«: »Imali smo futurizam i dadaizam, manje-više stranog porekla. A evo nam danas i nova doktrina: zenitizam. — Ako sam dobro razumeo, a ko bi to mogao pouzdano reći, zenitizam je oduševljenje za balkansko varvarstvo koje je usmereno protiv zapadne civilizacije i njezinih »mrtvačkih poklona«.

Citate ćemo završiti jednim od najdužih izvoda, za koji Micić navodi da je takođe uzet iz »L'Entranižan«: »Zenitistički pokret, prvi pokret za duhovno oslobođenje Balkana, bio je opštег značaja, i prirodno revolucionarni pokret. — Tako je srpska renesansa započela, a zenitizam je bio njezin predvodnik i tvorac nove epohe na svetskoj pozornici, ali baš zato su ga optuživali za izdaju tradicija, za izdaju otadžbine... Cenzura je kasapila časopis »Zenit«, ali zenitizam je produžio borbu za novu balkansku civilizaciju. I posle šest godina, najzad, zenitizam je kao pokret bio smrtno pogoden, a njegov tvorac, već van zakona, bio je prikazivan svetu kao opasan čovek...«

NA KRAJU: U MESTO ZAKLJUČKA

Micić je, posle odlaska u emigraciju, 1926, kao što sâm kaže, objavio u Parizu, na francuskom, čak sedam romana! Tridesetih godina on ima u francuskoj prestonici širok krug poznanika i prijatelja, o njemu francuska štampa često piše. Kod nas je, međutim, brzo bio zaboravljen; posle drugog svetskog rata jedva je poneko znao da je ovaj nemirni duh još uvek živ.

Miodrag B. Protić je u svojoj knjizi *Srpsko slikarstvo XX veka* prvi u naše dane skrenuo pažnju na Ljubomira Micića. Pesnikov prijatelj Milomir Nježić i, naročito, likovni kritičar Zoran Markuš, koji je, izgleda, uspeo poslednjih godina najviše da mu se približi i stekne njegovo povjerje, moći će o Miciću da kažu mnogo više, da saopšte javnosti sve što se o ovome osobnom čoveku i originalnom pesniku može reći i treba da kaže. Njegovu ličnost i njegovo delo treba osvetliti objektivno i potpuno, u učiniti mu, bar posthumno, pravdu. Niko time neće ništa izgubiti; na dobitku, u svakom slučaju, može biti samo Micić. Ako je pokojnicima do takvog dobitka upošte stalo?

¹⁾ Ova je misao nepotpuna. Na ovome mestu Micić je verovatno htio da kaže: »što mi se može dogoditi usled izvesnih pojava...« itd. Prim. L. D.